

Det Danske Hildegard Ensemble

Det Danske Hildegard Ensemble er Danmarks eneste kvindelige vokalgruppe, der specialiserer sig i middelalderens kirkemusik med et rent gregoriansk enstemmigt repertoire.

Medlemmer af Det Danske Hildegard Ensemble

Astrid Nørby, Lis Ramussen, Fritze Steiner-Johnsen, Elisabeth Zwaan Thomsen, Jette Thomsen og Michael J. Thomsen på orgel.

Kernerepertoire

Der synges a cappella i den tradition, der har levet ubrudt i mere end 1500 år. Middelaldermystikeren Hildegard von Bingens 77 sange er ensembles udgangspunkt, og den gregorianske sang med dens talrige variationer er ensembles kernerepertoire. Tæt kontakt med forskellige klostresamfund holder ensembles musikalske udførelse autentisk og levende. Ensembles vision er at udbrede kendskabet til Hildegard von Bingen og den gregorianske sang gennem koncerter, musikandagter, foredrag, sangkurser, og cd-indspilninger.

Det danske Hildegard Ensemble har udgivet 4 cd'er - *Lux Vivens*, *Vox Angelica*, *Ave Maria* og *ALLELUIA*.

Den gregorianske sang

Hildegard von Bingens musik udspringer af den gregorianske sangtradition. Den gregorianske sang repræsenterer en af de ældste former for liturgisk sang i Vesteuropa, og den er endnu i brug ved den katolske kirkes gudstjenester. Siden det 7. - 8. århundrede har denne kirkemusik i samspil med lokale traditioner udviklet sig til den mest udbredte kirkesang i Vesteuropa. Både ved de sungne messer og de syv daglige tidebønner i klostrene har den gregorianske sang lydt århundrede efter århundrede. Sangen kan således bestemmes som kirkelig funktionsmusik, hvis højeste formål er at udtrykke de hellige bibelteksters budskab ved gudstjenesterne. Ordene står derfor i centrum, og musikken er ordenes tjener. Fremfor alt er sangen slidstærk og undgår ethvert præg af koncert eller individuel præstation. Stort set er gregoriansk sang anonym, dvs. både komponist og sanger træder tilbage i gudstjenestens hellige fællesskab.

Datidens vældige kirkerum har ved deres efterklang forstærket den enstemmige sangs lineære karakter. Tonerne i de bølgende fremadrettede melodilinjer blandes og

forenes i himmelsk genklang fra hvælvingerne. Sentimentalitet måtte vige for den ophøjede ro, der bedst tjener bibelteksternes forkyndelse. Forsiringer og toneranker reserveredes gerne til at understrege særlig betydningsbærende ord som fx. Dominus (Herren).

Gregoriansk sang er en ydmyg kunst, der, inspireret af klosterløfterne om fattigdom, kyskhed og lydighed, giver afkald på alle ydre virkemidler. Sangen skal først og fremmest være en vej til bøn i kirkens fællesskab, og løfte sjælen til en åndelig forening med englenes og helgenernes himmelske lovsang til Guds ære.

Hildegard von Bingens musik

Hildegard von Bingen har den gregorianske musik som sin selvfølgelige forudsætning. Hendes sange er imidlertid enestående i forhold til samtidens tonesprog. Sangen får hos Hildegard et så stærkt personligt præg, at de sædvanlige musikalske rammer sprænges med hensyn til toneomfang, intervaller, længde og toneart.

Trods ihærdig forskning er det ikke lykkedes at finde nogen musikalsk tradition, der kan have tjent som direkte forbillede, og selv beskriver hun sangene som åbenbaringer. Sangene er nedskrevet til brug i klostrenes liturgi sammen med den gregorianske sang. Ifølge Hildegard er musik en genlyd af himlens harmoni og samtidig en harmoni mellem krop og sjæl: "Legemet må bringe sin stemme i samklang med sjælen for at hæve sig op til Guds lovprisning [...]". Tilføjelsen er typisk for Hildegards helhedssyn på hele tilværelsen, også forholdet mellem legeme og sjæl. Hendes ord om kirkesangens formål gælder både den gregorianske sang og hendes egne 77 sange.

Ensemblets udførelse af musikken

Det danske Hildegard Ensemble ser det som sit adelsmærke at musicere i den tradition, man hører i nutidens klostre. Ensemblet laver altså hverken "musikarkæologi" - dvs. forsøg på historisk korrekte og videnskabeligt funderede opførelser - eller går ind i en personlig intuitiv fortolkning af musikken. Ensemblet musicerer derimod på traditionel vis.

Ensemblets forbillede er den levende tradition, som den klinger ved det franske benediktinerabbedi St. Pierre i Solesmes. Abbediet er et centrum for forskning og ikke mindst udvikling af den ældgamle kirkesang. Man kan påstå at denne tradition er en slags foreløbig konklusion på århundreders opførelsespraksis.

Ensemblets cd-udgivelser

Ensemblet har udgivet 4 cd'er: Lux Vivens (musik af Hildegard von Bingen), Vox Angelica (blandede klostertraditioner) og Ave Maria (musik fra Birgittinerordenen og cisterciensisk klostermusik) og i 2006 cd'en Alleluia (blandede klostertraditioner).

Ensemblet

Det danske Hildegard Ensemble består af Søster Anna Mirijam Kaschner, Astrid Nørby, Elisabeth Thomsen, Lis Rasmussen og kunstnerisk leder Jette Thomsen, der alle beskæftiger sig med sang gennem arbejde eller studier. Ensemblet har specialiseret sig i musik af middelaldermystikeren Hildegard von Bingen og den gregorianske sang med dens talrige variationsformer. Foruden koncerter afholder ensemblet musikandagter og foredrag, indspiller cd'er og laver kurser i gregoriansk sang.

Historie

Det danske Hildegard Ensemble blev dannet i 1997 med tanke på fejringen af Hildegard von Bingens 900-års jubilæum. Målet var at udbrede kendskabet til Hildegard von Bingen og hendes musik. Ensemblet havde tæt samarbejde med Kirsten Kjærulff, der sammen med Inge Brink Hansen, initiativtager til Det danske Hildegard Ensemble, stod for den store udstilling om Hildegard von Bingen i Rundetårn.

I starten talte Det danske Hildegard Ensemble også 4 cisterciensernonner fra Maria Hjerte Abbedi i Sostrup. Den fælles interesse for Hildegard von Bingens musik var udgangspunkt for dette samarbejde, der mandede ud i ensemblets første cd Lux Vivens. Den stigende koncertaktivitet passede imidlertid dårligt til søstrenes kontemplative ordensliv, hvorfor de valgte at udtræde af ensemblet.

I dag

Mødet med søstrene har givet ensemblet en uvurderlig indsigt i forudsætningen for musikken. I dag udformer ensemblet meget gerne sine koncerter som musikandagter, hvor musikken og den liturgiske ramme tilsammen skaber en helstøbt oplevelse - et fredfyldt øjeblik for bøn, meditation og refleksion, der giver næring til sjæl og sind.

Kontakten til forskellige klostersonfunds har inspireret ensemblet til at udforske det øvrige gregorianske repertoire, der er den musikalske kerne i klostrenes tidebønner og forudsætningen for Hildegards musik. Ved hele tiden at holde kontakt med

klostermiljøet udfordres ensemblet til at trænge dybere ind i musikken. Udover samarbejdet med de cisterciensiske søstre har kontakten til de birgittinske søstre i Næstved inspireret til ensemblets tredje cd, der udkom i foråret 2003 og indeholder musik fra Den Hellige Birgitta af Vadstenas orden.

Musikalsk udførelse

Musikalsk, men også personligt, ligger udfordringen i at træde tilbage som enkeltindivid og indgå i den fælles puls og stemning. Genren er ydmyg og anonym, selv når den formidles solistisk. Til forskel fra den gregorianske sang, er det kun Hildegards musik, der lægger op til en mere personlig og ekspressiv udførelse.

Musikken kan ikke dirigeres efter moderne forstand, derfor er genren meget prøvekrævende, når den skal fungere i koncertsammenhæng. Når man synger unisont, høres selv den mindste fejl tydeligt. Det lange prøveforløb er den pris ensemblet betaler, når det vælger at synge efter neumer (gammel notation), hvor eksakt tempoangivelse ikke er angivet. Tempo og frasering kan kun læres ved at synge tingene igennem mange gange.

Lønnen ligger i, at musikken får den eftertragtede karakteristiske elastiske og fleksible karakter, der gør gregoriansk sang særlig smuk og levende. Det danske Hildegard Ensemble synger i den levende klostertradition, som den findes ved benediktinerklostret St. Pierre i Solesmes, Frankrig.

Kunstnerisk leder

Ensemblets kunstneriske leder er organist og kantor, cand.mag. Jette Thomsen, der gennem sin katolske opvækst har fået et indgående kendskab til gregoriansk sang. Jette Thomsen har ydermere studeret ved det gregorianske musikcenter i klostret St. Pierre i Solesmes, Frankrig, hvilket har ført til mange solokoncerter i ind- og udland.

Formidlingen af Hildegard von Bingens musik er, foruden det gregorianske repertoire, en fast kerne i Jette Thomsens koncertrepertoire. Jette Thomsen fungerer som underviser i gregoriansk sang rundt om på klostre i Europa, men laver også sangkurser uden for klostresamfundene, både i kirker og på kursuscentre her i landet. Jette Thomsen har derudover en omfattende foredragsvirksomhed indenfor emnet middelalder og gregorianik, og har desuden fungeret som gæsteforlæser ved nordiske universiteter.

Tidligere koncerter

Ensemblet har optrådt i adskillige klostre og kirker, bla. Roskilde Domkirke, Trinitatis Kirke, Vor Frelzers Kirke (Kbh), Vor Frue Kirke (Århus), Herlufholms Kirke, Sct. Bendts Kirke (Ringsted), Sct. Mortens Kirke (Randers), Klosterkirken (Odense), Esrum Kloster, Maria Hjerter Klosterkirke, hos Elisabeth- og Birgittasøstrene, Øm Klosterruin, Koldinghus, Maribo Klosterkirke samt i mindre kirker over hele landet. I 2003 er ensemblet både inviteret til USA for at deltage i en festival om kvindelige komponister og til klosterkirken i Clairvaux, Belgien. Samme år deltog ensemblet ligeledes i en festival på Gotland, Sverige. I efteråret 2005 tog ensemblet til Abtei Sct. Hildegard i Eibingen, Tyskland for at gå i træningslejr til indspilningen af ensemblets 4. cd, ALLELUIA.

I foråret 2007 tog ensemblet på endnu en studietur. Denne gang til Solesmes, Frankrig, hvor ensemblet modtog undervisning af 1. kantoren ved benediktinerklostret St. Pierre. Det er netop syngemåden, der praktiseres i dette kloster, ensemblet efterstræber som ideal.